

УДК 1.13.130.1; 1.17.171; 1.17.177; 3.316.4
DOI <https://doi.org/10.32782/apfs.v046.2024.7>

І. В. Девтеров

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7816-0774>

доктор філософських наук, доцент,
професор кафедри філософії
факультету соціології і права

Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

В. А. Дранник

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6704-0432>

викладач кафедри філософії
факультету соціології і права

Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

М. І. Сторожик

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6412-5182>

викладач кафедри філософії
факультету соціології і права

Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ІНТЕРНЕТИКА ЯК ТВОРЧИЙ ІНСТРУМЕНТ РОЗУМІННЯ ТЕХНОГЕННОГО СУСПІЛЬСТВА

Постановка проблеми. Прагнення до науково-технічного прогресу останні 50 років привело суспільство до стану, коли сутність соціального буття набула великої кількості принципово нових акциденцій, що виникають і зникають, що змінюють життя суспільства з частотою, несумісною з минулими часами. Зовсім недавно за історичними мірками (70–80 роки минулого століття) у суспільстві йшла суперечка між фізиками та ліриками, потім наука «втратила» матерію під час удосконалення вимірювальних приладів, що суттєво вплинуло на філософське розуміння матеріального світу і знову поставило питання про первинність матеріального чи духовного. Адже І. Кант попереджав – ми прагнути мемо сутності, осягаючи явище явищем, але не досягнемо її. А це неминуче означає, що сутність матеріального світу, як і раніше, залишається для нас невловимою, що тільки зміцнює позиції філософського ідеалізму. Не кажучи вже про віртуальність, яка сама собою створюється за допомогою матеріальних (електронних) засобів і нейромереж, а потім «відривається», переходячи в світ псевдоідеального. Звичайно, віртуальність як явище мала місце і раніше, у минулі століття, в іншому контексті, але її комп'ютерна та нейромережева основа змінила все.

Звідси випливає, що система філософських категорій, що лежала в основі розуміння суспільства, потребує вдосконалення, а в чомусь і перегляду базових аспектів, які нині суттєво змінилися.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

При дослідженні цієї тематики ми звернули увагу на роботи таких авторів, як С. Горова (інформаційне суспільство), Т. Каткова (про роботів), В. Кірілічева (цифрова епоха), В. Савченко та О. Шаповаленко (штучний інтелект і кібербезпека), Е. Шмідт та Дж. Коен (цифровий світ) та ін.

Також, ми спиралися на останні публікації науковців, таких як С. Довгаль та А. Мірошніченко (штучний інтелект в освіті), Т. Кісельова (трансгуманізм), І. Коляда (цифровий світ), Г. Коростильов (кібервійна), А. Косс (трансгуманізм), С. Костючков, С. Терепищій, С. Шаров (штучний інтелект), Н. Кузнецова, М. Ліпін (творчість).

Метою статті є обґрунтування інтернетики як творчого інструменту розуміння техногенного суспільства.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Суспільство вже не можна розглядати з тих позицій, які були закладені в XIX–XX століттях, життя змінилося, наприклад, освіта в більшості випадків перейшла в режим онлайн з великою кількістю інструментів, медицина теж «переселилася» в електронні та нейромережі, все більше використовуючи при цьому штучний інтелект (ШІ). Державні інститути зазнали аналогічних змін, відносини між людьми стали багато в чому віддаленими, опосередкованими цифровою технікою, як професійні, так і особисті. Відчу-

ження особистості, як психологічна та соціальна проблема, вивчається вже багато років. Навіть війни, які відбуваються зараз у світі, це багато в чому – кібервійни, які часто завдають не меншої, а більшої шкоди воюючим сторонам у порівнянні з традиційними засобами ведення баталій. На думку Г. Коростильова, «високим пріоритетом кібервійни є не тільки завдання шкоди противнику, а й захист власних даних, тому кібербезпека невід'ємна частина таких протистоянь. Вона являє собою сукупність принципів, методів для забезпечення невразливості та захисту кіберсередовища, доступності, цілісності та конфіденційності даних» [4, с. 51].

Однак найважливішим для нас у даному контексті для розуміння суспільних трансформацій виявляється повільна та вірна зміна людини, як особистісна, так і біологічна. Чому повільна? Тому що людина за своєю природою – біосоціальна істота, продукт багатотисячолітньої еволюції, історично та генетично сформована та пристосована до життя в громаді, до звичного продуктового набору, властивого його території проживання; організм людини мало чим відрізняється від організму його предків. А організм – це система, яка, в тому числі, формує соціальні переваги особистості, і зовсім недавно цьому організму не потрібен був ніякий Інтернет та всілякі гаджети. Процес рефлексивної формалізації поступово змінює особистість, інтелект і, як наслідок, змінює організм. Якщо запитати зараз у будь-якої людини, як вона переживе втрату смартфона, вона скаже, що це серйозна проблема і вона буде прагнути якнайшвидше відновити предмет, який бракує її організму та інтелекту. Чому? Тому що в наш час людина стає безпорадною за відсутності їх, як у побутовому, так і в професійному сенсі. Це одна з форм прямої нехімічної залежності, від якої рекомендують оберегати дітей до 8 років, а деяких дорослих вже доводиться лікувати. Такі явища, наприклад, як цифрова деменція, вже описані та вивчаються, надаючи лікарям нові і нові дані про дане захворювання. Як зазначає І. Коляда, «надмірність інформації здатна призвести до функціональних розладів, таких як порушення пам'яті та уповільнення мислення, що отримали визначення «цифрової деменції»» [3, с. 124].

Навіть категорії інтернетрики, такі як кіберсоціум, інтермен, рефлексивна формалізація, зазнають певної трансформації у зв'язку з тим, що мережі дедалі більше стають нейронними. Як зазначає С. Костючков, «ІІІ – це: наука і технологія, здатні відтворити процеси мислення людського мозку в технічній системі та спрямувати їх на створення й обробку різних комп'ютерних програм, а також інтелектуальних пристроїв, здатних замінити та/або спростити рутинну людську діяльність» [6, с. 68]. Термін «штучний інтелект»

не зовсім відповідає дійсності, хоч і володіє багатьма властивими інтелекту людини якостями. Однак штучний *розум* ще не створено, що дає надію на те, що людська природа не спасує перед штучною.

Таким чином, ми можемо стверджувати, що соціальна ситуація кардинально змінилася і на наших очах розгортається жорстка конкуренція між першою та другою природою. Мало того, вже зараз створюються симбіози ІІІ та людського інтелекту, як з медичними, так і з іншими не завжди конструктивними цілями. У світі вже існують десятки людей, які імплантували в свій організм чіпи, в різні частини тіла і в мозок. Інтермен поступово стає біонічним симбіозом, який рано чи пізно візьме гору на ринку праці в цілій низці професій. Це не погано і не добре, це та реальність, яка стає до нас все ближче. Діалектика цього процесу така, що соціально-антропологічний розвиток, запущений самою людиною, створив протиріччя, без вирішення яких реальний соціальний прогрес стає неможливим. Саме інтернетика створює такі можливості. Філософські підстави інтернетрики, її соціальна та антропологічна спрямованість дає вихід на розуміння специфіки нового цифрового суспільства, товариства інтерменів, які «живуть» і працюють у мережі.

Як зазначає Н. Кузнецова, «творчість здебільшого визначають як один із видів діяльності людини» [7, с. 113]. Наукова творчість, у її колишньому вигляді, трансформується в суспільні симбіотичні процеси в багаторівневому нейромережевому середовищі. Вже зараз неможливо створити багато речей у науці, медицині та технологіях, минаючи використання ІІІ та нейромереж. А це, звісно – конкурентоспроможність, це – рух уперед, це – становлення нового суспільного устрою та розвиток нової людини, інтелектуально та психологічно готової до глобальної цифрової реальності.

Можна констатувати тимчасову розгубленість суспільства перед новою формалізованою реальністю, висуваються суперечливі судження; проводяться численні міжнародні конференції про користь та шкоду ІІІ та нейромереж, деякі уряди обмежують використання ІІІ у суспільному житті. Це свідчить про відсутність відповідних компетенцій не тільки у ІТ-фахівців, а й у фахівців усіх інших профілів. ІТ-фахівець – не психолог і не філософ, а філософ – не комп'ютерник у більшості випадків. Технологи думають про технології, а філософи та психологи – про світоглядне та психологічне здоров'я суспільства. Повноцінна творчість у будь-якій сфері, таким чином, можлива лише за гармонійного розвитку та взаємодії всієї повноти знань як з одного, так і з іншого боку. Це не має нічого спільного з ідеями трансгуманізму, які мають на меті підпорядкування

людини глобальній мережі та перетворення її на цифрову одиницю з відповідними нано-датчиками під управлінням єдиного центру. Тут мова вже не йтиме про творчість у жодному вигляді. Як відзначає А. Косс, «антигуманізм і трансгуманізм, як напрямки вдосконалення людини, реально спрямовані проти гуманізму» [5, с. 60]. Та «трансгуманізм як наступний етап гуманізму призводить до вдосконалення людського організму за допомогою технологічного втручання у тілесну природу людини» [5, с. 60]. А. Т. Кісельова наголошує на потребі аналізу трансгуманістських ідей «для того щоб реалізація трансгуманістичних технологій не призвела до різкої зміни соціальних норм, взаємин та ієрархій чи соціальної напруги між тими, хто приймає нові технології, і тими, хто їх відкидає» [2, с. 151].

Інтернетика – наука про творчість людини, яка можлива в нових умовах, про виявлення та розвиток здібностей, які особистість не мала раніше або не знала про них. Тільки таким шляхом можна вирішити накопичені протиріччя та забезпечити подальший суспільний прогрес у нових умовах. Сутність нової цифрової реальності поки що й не почала осягатися у потрібній мірі, а фрагментарна робота з її численними явищами не дає потрібного результату. Спіратися тут треба на антропологічні та соціальні процеси, що носять поки що випадковий, безладний характер.

При цьому не слід забувати, що творчість – це не про інтелект. Творчість – це «еврика!», яка з'являється континуальним шляхом і мало залежить від дискретної логіки. Багато відомих нам геніїв в історії не мали базової освіти. На думку М. Ліпіна, «значущість творчості полягає у тому, що в ній відбувається збереження і розширення всезагальних способів людського існування» [8, с. 86]. Творчість людини навряд чи буде доступна біонічним конструкціям, і осягання, інсайти їм не загрожують. Проте у дискретній сфері їм уже зараз немає рівних серед людей, це треба враховувати. Тим не менш, людина стала здатна на прояви рефлексивної формалізації, в тій чи іншій мірі. Якщо після імплантування мозкових чіпів людина залишиться людиною, з властивими їй душею, совістю, співпереживанням, здатністю до любові та подяки, ми зможемо говорити про справжній соціальний прогрес. Якщо ж у такому симбіозі візьме гору дискретна складова, знедушена і працююча на основі закладених у неї алгоритмів, то це можна буде назвати катастрофою для людства, яку необхідно якось зупинити. При цьому для творчого початку тут не залишиться й сліду. Відомо, що нейромережі навчають на основі вхідного та вихідного сигналу, це такий собі формальний детермінізм, який не залишає шансів на варіабельність прийнятих рішень.

Суспільство, в якому ми живемо, має залишитися суспільством для людей, а не для симбіотів, які виконують задані функції, не мають почуттів і не відчувають емпатії до живих людей, дітей, тварин. Тільки таке суспільство має право на життя і шанси на виживання, інші ж варіанти не мають нічого спільного з базовою природою доквілля *homo sapiens*. Більш того, багато бездротових технологій на сьогодні визнані шкідливими для людей. Тобто, у своєму невгамовному прагненні до науково-технічного прогресу людина, як завжди, не враховує не лише філософсько-психологічні, а й фізіологічні побічні ефекти, здатні знищити людство та всю біосферу непомітним, зате дуже технологічним способом.

Як зазначає С. Шаров, «інтелектуальні системи та технології III ефективно використовуються в освіті, науці, медицині, банківській та страховій справі, для забезпечення безпеки програмних засобів, кібербезпеки» [10, с. 142]. Як і в будь-якому досягненні науково-технічного прогресу, ми можемо розкрити як позитивні, так і негативні сторони впровадження III та нейромереж у суспільне життя.

Позитивні сторони штучного інтелекту:

1. Збільшення ефективності та продуктивності: III може автоматизувати багато рутинних та повторюваних завдань, що дозволить людям зосереджуватися на більш творчих та стратегічних аспектах роботи.

2. Поліпшення медичної діагностики та лікування: алгоритми машинного навчання можуть допомогти у більш точній діагностиці та прогнозуванні захворювань, а також у розробці персоналізованих методів лікування.

3. Розвиток транспорту та логістики: III може оптимізувати маршрути, керувати трафіком, передбачати збої та підвищувати ефективність транспортних систем.

4. Поліпшення освіти: використання III в освіті може забезпечувати персоналізований підхід до навчання, адаптуючи матеріали під рівень потреби кожного учня. Та, як зауважують С. Довгаль та А. Мірошніченко, «потрібна розробка та реалізація відповідних програм навчання, які забезпечать педагогів необхідними навичками перед впровадженням платформ і інструментів на основі штучного інтелекту» [1, с. 43]. А, на думку С. Терепищого, «інтеграція штучного інтелекту в освіту також може допомогти вирішити проблеми, пов'язані з традиційними методами навчання, наприклад обмежений доступ до навчальних ресурсів і дистанційна освіта» [9, с. 196].

5. Більш точні прогнози та передбачення: III може аналізувати великі обсяги даних для більш точного прогнозування тенденцій та подій, що корисно в економіці, фінансах та інших галузях.

Негативні сторони штучного інтелекту:

1. Втрата робочих місць: автоматизація завдань може призвести до втрати робочих місць у тих галузях, де ці технології впроваджуються, що може спричинити соціальні та економічні проблеми.

2. Проблеми приватності та безпеки: збір та аналіз великих обсягів даних можуть створити загрози приватності, якщо не дотримуються відповідних стандартів безпеки.

3. Відповідальність та етичні питання: розробка та використання ШІ порушує питання відповідальності, етики та безпеки, такі як проблеми справедливості та біос в алгоритмах.

4. Залежність від технологій: занадто сильне покладання на ШІ створює залежність від технології, що може бути ризикованим у разі збоїв або атак.

5. Скорочення людського втручання: повністю автоматичне прийняття рішень ШІ може призвести до втрати контролю та людської експертизи, що може бути небезпечним у деяких сферах, таких як лікарська практика чи військова справа.

Суспільство має прагнути до балансу між використанням *нейромереж* для покращення якості життя та вирішення проблем, та мінімізації можливих негативних наслідків. Давайте розглянемо їх докладніше:

Позитивні сторони:

1. Поліпшення обробки інформації: нейронні мережі здатні обробляти та аналізувати великі обсяги даних, виявляти складні закономірності та робити прогнози на основі цієї інформації.

2. Підвищення ефективності у багатьох областях: нейромережі можуть покращити ефективність у багатьох сферах, таких як медицина, фінанси, транспорт, виробництво, допомагаючи автоматизувати процеси та керувати ресурсами більш ефективно.

3. Персоналізований досвід: нейромережі можуть створювати персоналізований досвід для користувачів у різних галузях, наприклад, у маркетингу, освіті та розвагах, враховуючи індивідуальні переваги та потреби.

4. Розвиток медичних досліджень: нейронні мережі можуть використовуватися для аналізу генетичних даних, зображень та інших медичних даних, що сприяє розвитку більш точних діагностичних методів та лікування.

5. Вирішення складних завдань: нейромережі можуть ефективно вирішувати складні завдання, такі як розпізнавання образів, обробка природної мови, гри, що призводить до розвитку нових технологій та досягнень.

Негативні сторони:

1. Проблеми прозорості: деякі нейронні мережі можуть бути складними та незрозумілими, що

викликає проблеми прозорості, коли люди не можуть пояснити, як прийнято рішення.

2. Біас і справедливість: нейронні мережі можуть успадкувати біаси з даних, на яких вони навчаються, що може призвести до нерівноправності та несправедливості у рішеннях, особливо у разі використання важливих рішень, наприклад, у сфері юстиції.

3. Безпека та конфіденційність: розвиток нейронних мереж створює загрози в галузі безпеки та конфіденційності, оскільки вони можуть бути атаковані або використані для зловживань.

4. Втрата робочих місць: автоматизація з використанням нейронних мереж може призвести до скорочення робочих місць у деяких галузях, що може спричинити соціальні проблеми.

Висновки з дослідження і перспективи подальших пошуків. Таким чином, тільки інтернетика, як наука про гармонійну взаємодію людини та цифрових технологій, здатна привести нас до реального соціального прогресу, що не травмує людей і не призводить до домінування корпорацій, що виробляють бездушних симбіотів для підвищення своїх прибутків і зменшення (або зникнення) альтернативних думок, властивих живим людям, які мають творчий початок за своєю природою. Бо кожна людина талановита, і завдання інтернетики полягає в ефективному та швидкому виявленні її таланту, включенні її в тканину соціального буття саме людей і для людей.

Історично було завжди так, що генії та таланти створювали унікальні речі, що підштовхували людство до суспільного розвитку, допомагали у вирішенні багатьох проблем у всіх сферах суспільного життя. Так здійснювався прогрес. Та тенденція, яка намітилася в даний час, ставить під питання саме поняття категорії суспільного прогресу, оскільки джерелом його можуть бути ШІ, нейромережі, роботи, симбіоти тощо. Тож, суспільство нині бездумно створює речі, які можуть його знищити, замість того, щоб допомагати людям у їхньому непростому соціальному житті.

Література

1. Довгаль С., Мірошниченко А. Філософські аспекти переосмислення сучасної освіти із застосуванням технологій штучного інтелекту. *Вісник Львівського університету*. 2023. № 48. С. 38–45.
2. Кісельова Т.В. По той бік людськості: метакультурна установка трансгуманізму. *Культурологічний альманах*. 2023. №3. С. 147–152.
3. Коляда І. «Робінзони» цифрового світу. *Культурологічний альманах*. 2023. №1. С. 121–126.
4. Коростильов Г.Л. Сучасна війна та її види: соціально-філософський аналіз. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2023. № 42. С. 48–56.
5. Косс А. Трансформації гуманізму: між наукою і філософією. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2023. № 42. С. 57–63.

6. Костючков С.К. Феномен штучного інтелекту в горизонтах біофілософського знання. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2023. № 42. С. 64–69.

7. Кузнецова Н.Б. Творчість та креативність: багатаспектний контент. *Modern Economics*. 2019. № 14. С. 110–114.

8. Ліпін М. Творчість та креативність: способи людського існування. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2019. № 1. С. 79–91.

9. Терепиций С. Медіаграмотність в епоху штучного інтелекту: інтеграція інструментів і методів штучного інтелекту в сучасні педагогічні підходи. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2023. № 60. Том 4. С. 195–202.

10. Шаров С.В. Сучасний стан розвитку штучного інтелекту та напрямки його використання. *Українські студії в європейському контексті*. 2023. № 6. С. 136–144.

Анотація

Девтеров І. В., Дранник В. А., Сторожик М. І. Інтернетика як творчий інструмент розуміння техногенного суспільства. – Стаття.

У статті розглядається інтернетика як творчий інструмент розуміння техногенного суспільства. Прагнення до науково-технічного прогресу останні 50 років привело суспільство до стану, коли сутність соціального буття набула великої кількості принципово нових акциденцій, що виникають і зникають, що змінюють життя суспільства з частотою, несумісною з минулими часами.

Система філософських категорій, що лежала в основі розуміння суспільства, потребує вдосконалення, а в чомусь і перегляду базових аспектів, які нині суттєво змінилися.

Тільки інтернетика, як наука про гармонійну взаємодію людини та цифрових технологій, здатна привести нас до реального соціального прогресу, що не травмує людей і не призводить до домінування корпорацій, що виробляють бездушних симбіотів для підвищення своїх прибутків і зменшення (або зникнення) альтернативних думок, властивих живим людям, які мають творчий початок за своєю природою. Бо кожна людина талановита, і завдання інтернетики полягає в ефективному та швидкому виявленні її таланту, включенні її в тканину соціального буття саме людей і для людей.

Історично було завжди так, що генії та таланти створювали унікальні речі, що підштовхували людство до суспільного розвитку, допомагали у вирішенні багатьох проблем у всіх сферах суспільного життя. Так

здійснювався прогрес. Та тенденція, яка намітилася в даний час, ставить під питання саме поняття категорії суспільного прогресу, оскільки джерелом його можуть бути ШІ, нейромережі, роботи, симбіоти тощо. Тож, суспільство нині бездумно створює речі, які можуть його знищити, замість того, щоб допомагати людям у їхньому непростому соціальному житті.

Ключові слова: інтернетика, штучний інтелект, нейромережа, освіта, рефлексивна формалізація, соціальний прогрес, творчість, техногенне суспільство.

Summary

Deutero I. V., Drannyk V. A., Storozhyk M. I. Internetics as a creative tool for understanding technogenic society. – Article.

The article examines the Internetics as a creative tool for understanding technogenic society. The pursuit of scientific and technological progress in the last 50 years has led society to a state where the essence of social existence has acquired a large number of fundamentally new accidents that appear and disappear, changing the life of society with a frequency incompatible with past times.

The system of philosophical categories, which was the basis of the understanding of society, needs to be improved, and in some ways also to revise the basic aspects, which have now changed significantly.

Only Internetics science, as a science about the harmonious interaction of humans and digital technologies, can lead us to real social progress that does not injure people and does not lead to the dominance of corporations that produce soulless symbiotes to increase their profits and the reduction (or disappearance) of alternative opinions, inherent living people who have a creative beginning by nature. Because every person is talented, and the task of Internetics technology is to effectively and quickly reveal his talent, to include it in the fabric of social existence of people and for people.

Historically, it has always been the case that geniuses and talents created unique things that pushed humanity to social development, helped solve many problems in all spheres of social life. This is how progress was made. The trend that has emerged at the moment calls into question the very concept of the category of social progress, since its source can be AI, neural networks, robots, symbiotes, etc. So, society now mindlessly creates things that can destroy it, instead of helping people in their difficult social life.

Key words: Internetics, artificial intelligence, neural network, education, reflexive formalization, social progress, creativity, technogenic society.